

Polskie Towarzystwo Tłumaczy Przysięgłych
i Specjalistycznych TEPIS

Daryna Soldatenko Maja Werbeniec-Michalak

P O L S K O – U K R A I Ń S K I
SŁOWNIK TEMATYCZNY

**Ustanowienie opiekuna tymczasowego
dla małoletniego obywatela Ukrainy**

Warszawa 2022

AUTORZY

mgr Daryna Soldatenko – prawnik, tłumacz przysięgły języka ukraińskiego i rosyjskiego, absolwentka Narodowego Uniwersytetu Prawniczego im. Jarosława Mądrego (Charków, Ukraina) oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, prowadziła zajęcia z podstaw prawa ukraińskiego oraz warsztaty przekładowe w Lingwistycznej Szkole Wyższej, a także wykłady i warsztaty dla tłumaczy języka ukraińskiego w ramach Laboratorium Tłumaczeń Specjalistycznych PT TEPIS – „Expertus”

Prace nad słownikiem: dobór ukraińskich ekwiwalentów polskiej terminologii i frazeologii

dr Maja Werbeniec-Michalak – doktor nauk humanistycznych, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego i Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki w Kijowie, tłumacz przysięgły języka ukraińskiego i rosyjskiego, specjalizuje się w ukraińskiej terminologii prawnej i prawniczej

Prace nad słownikiem: rozdział Latynizacja ukraińskich imion, imion odojcowskich i nazwisk. Dobór ukraińskich ekwiwalentów polskiej terminologii i frazeologii

W pracach nad słownikiem brali udział

dr Magda Olesiuk-Okomska – doktor nauk prawnych (Uniwersytet Warszawski), tłumacz specjalistyczny języka angielskiego i specjalista prawnego języka angielskiego, świadczy obsługę prawną w języku polskim i angielskim, członek Rady Naczelnej PT TEPIS

Prace nad słownikiem: dobór polskiej terminologii i frazeologii prawnej

mgr Janusz Poznański – filolog, tłumacz przysięgły języka rosyjskiego, b. ławnik Sądu Okręgowego w Warszawie, autor książki *Tłumacz w postępowaniu karnym* (Wyd. Translegis), wykładowca Interdyscyplinarnego Podyplomowego Studium Kształcenia Tłumaczy w Instytucie Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego, wiceprezes PT TEPIS trzech kadencji

Prace nad słownikiem: dobór polskiej terminologii i frazeologii oraz rozdziały „Postępowanie w sprawie o ustanowienie opiekuna tymczasowego”, „Ogólne zasady tłumaczenia rozpraw”, prace redakcyjne

PRZEDMOWA

W dniu 12 marca 2022 r. została opublikowana *ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa* (Dz.U. 2022 poz. 583). Ustawa reguluje między innymi tryb ustanawiania opiekunów tymczasowych dla małoletnich obywateli Ukrainy.

Niniejszy słownik zawiera terminologię i frazeologię prawną, prawniczą, a także słownictwo niespecjalistyczne, które może występować w wypowiedziach sędziego oraz uczestników rozprawy sądowej, mającej na celu ustanowienie opiekuna tymczasowego. Wiele z tych terminów będzie występowało także w postępowaniu cywilnym o innej tematyce. Adresatami słownika są tłumacze przysięgli oraz tłumacze powoływani *ad hoc*. Słownik zawiera ok. 350 wyrazów hasłowych, łącznie ok. 2300 wyrazów,

Słownik w postaci pliku PDF do samodzielnego wydrukowania jest dostępny do pobrania na stronie internetowej <https://tepis.org.pl>. Korzystanie ze słownika jest bezpłatne.

Poza wersją polsko-ukraińską została opracowana także wersja polsko-rosyjska (przez Janusza Poznańskiego i Natalię Wasilenko) oraz polsko-angielska (przez Zofię Rybińską).

Autorzy wyrażają serdeczne podziękowania Sędzi Beacie Szostek z Sądu Rejonowego dla Warszawy-Żoliborza za udzielone konsultacje.

Autorzy będą wdzięczni za nadsyłanie uwag, które pomogą udoskonalić słownik.

POSTĘPOWANIE W SPRAWIE O USTANOWIENIE OPIEKUNA TYMCZASOWEGO

Wyciąg z ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. 2022, poz. 682, Dz. U. 2022, poz. 684, Dz. U. 2022, poz. 350)

Art. 25. 1. Małoletniego obywatela Ukrainy (...), który przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki osób dorosłych odpowiedzialnych za niego zgodnie z prawem obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej, reprezentuje oraz sprawuje pieczę nad jego osobą i majątkiem opiekun tymczasowy.

2. Opiekun tymczasowy (...) jest upoważniony do reprezentowania małoletniego oraz sprawowania pieczy nad jego osobą i majątkiem. (...)

4. Opiekuna tymczasowego ustanawia sąd opiekuńczy właściwy ze względu na miejsce pobytu małoletniego.

5. Ustanawiając opiekuna tymczasowego, sąd kieruje się dobrem dziecka. Opiekun tymczasowy powinien być ustanowiony przede wszystkim spośród krewnych, powinowatych lub innych osób dających rękojmię należytego wykonywania obowiązków opiekuna.

7. Dla kilku małoletnich można ustanowić jednego opiekuna tymczasowego, jeżeli nie zachodzi sprzeczność między ich interesami. Opiekunem tymczasowym dla rodzeństwa w miarę możliwości należy ustanowić tę samą osobę.

8. Postępowanie o ustanowienie opiekuna tymczasowego może być wszczęte na wniosek lub z urzędu.

9. Wniosek o wszczęcie postępowania zawiera: 1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowany; 2) imię i nazwisko lub nazwę wnioskodawcy, jego adres zamieszkania lub pobytu albo siedziby, numer telefonu lub adres poczty elektronicznej; 3) imię i nazwisko małoletniego, jego adres zamieszkania lub pobytu; 4) imiona i nazwiska rodziców oraz nazwisko rodowe matki małoletniego bądź informację, że nie są one znane; 5) płeć małoletniego; 6) datę i miejsce urodzenia małoletniego; 7) rodzaj oraz serię i numer dokumentu, stanowiącego podstawę przekroczenia granicy przez małoletniego, jeżeli występuje; 8) imię i nazwisko kandydata na opiekuna tymczasowego, jego datę urodzenia, adres zamieszkania lub pobytu oraz serię i numer dokumentu tożsamości albo informację o braku kandydata; 9) imię i nazwisko oraz adres zamieszkania lub pobytu osoby sprawującej faktyczną pieczę nad małoletnim, jeżeli małoletni nie znajduje się pod pieczęcią kandydata na opiekuna tymczasowego; 10) osnovę wniosku.

10. Jeżeli we wniosku wskazano kandydata na opiekuna tymczasowego, należy ponadto podać stopień pokrewieństwa albo powinowactwa kandydata na opiekuna tymczasowego z małoletnim bądź informację o braku pokrewieństwa albo powinowactwa, a w przypadku osoby sprawującej faktyczną opiekę nad małoletnim – datę, od której piecza jest sprawowana.

12. W sprawie o ustanowienie opiekuna tymczasowego sąd orzeka w postępowaniu nieprocesowym po przeprowadzeniu rozprawy. Sąd przesłuchuje kandydata na opiekuna tymczasowego i osobą sprawującą faktyczną pieczę nad małoletnim oraz wysłuchuje małoletniego, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala, uwzględniając w miarę możliwości jego rozsądne życzenie.

13. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli kandydat na opiekuna tymczasowego sprawuje faktyczną pieczę nad małoletnim, a okoliczności sprawy nie budzą wątpliwości co do prawidłowego wykonywania tej pieczy i dobro małoletniego się temu nie sprzeciwia, sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe wyłącznie do dowodów z dokumentów i rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym.

15. Sąd rozpoznaje sprawę bezzwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia wpływu do sądu wniosku lub powzięcia informacji o konieczności ustanowienia opiekuna tymczasowego.

16. Odpis postanowienia sąd doręcza uczestnikom postępowania, właściwej jednostce pomocy społecznej oraz Komendantowi Głównemu Straży Granicznej.

17. Postanowienie o ustanowienie opiekuna tymczasowego jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą jego wydania.

18. W postępowaniu o ustanowienie opiekuna tymczasowego nie pobiera się opłat, a wydatki ponosi Skarb Państwa.

POSTANOWIENIE

Dnia 30 marca 2022 r.

Sąd Rejonowy w Barczewie V Wydział Rodzinny i Nieletnich

w następującym składzie:

Przewodniczący: sędzia Jan Kowalski

po rozpoznaniu w dniu 30 marca 2022 r. w Barczewie

na posiedzeniu niejawnym sprawy

z wniosku Viry Sadovenko (Vira Sadovenko)

o ustanowienie opiekuna tymczasowego dla małoletniej obywatelki Ukrainy Nadii Hotsuliak (Nadiia Hotsuliak) na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa

postanawia:

1. ustanowić opiekuna tymczasowego dla małoletniej obywatelki Ukrainy Nadii Hotsuliak, urodzonej w dniu 24.07.2015 r. w Charkowie, córki Petra i Liubovi (Petro i Liubov) z d. Sadovenko, ostatnio zamieszkałej w Ukrainie, legitymującej się paszportem o numerze AB 123456, który służył do przekroczenia granicy polsko-ukraińskiej w dniu 06 marca 2022 r.;
2. obowiązki opiekuna tymczasowego powierzyć Virze Sadovenko, urodzonej w dniu 08 stycznia 1947 r., PESEL: 47010845, zamieszkałej w Barczewie przy ul. Parkowej 9 m. 3, legitymującej się paszportem o numerze XY 123456;
3. rozszerzyć uprawnienia opiekuna tymczasowego do reprezentowania małoletniej i podejmowania wszelkich decyzji w sprawach medycznych (m.in. leczenia, diagnostyki, przeprowadzania badań, pobytów w szpitalu, farmakologii, zabiegów, rehabilitacji, terapii i edukacji (w tym m.in. diagnozowania, udziału w terapiach, decyzji o zajęciach szkolnych i pozaszkolnych) oraz w zakresie wyjazdów rekreacyjnych;
4. koszty postępowania przejąć na rachunek Skarbu Państwa;
5. stwierdzić, że postanowienie jest skuteczne i wykonalne.

Zarządzenie

Odpis postanowienia doręczyć wnioskodawczyni wraz z pouczeniem o możliwości złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia oraz wniesienia apelacji;

Odpis postanowienia doręczyć właściwemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej, Centrum Pomocy Rodzinie i Komendantowi Głównemu Straży Granicznej.

Uwaga, nazwa sądu, dane osobowe itp. nie są autentyczne.

OGÓLNE ZASADY TŁUMACZENIA ROZPRAW

Tłumaczenie ustne

Przebieg całej rozprawy należy tłumaczyć wnioskodawcy, ponieważ ma prawo składania wniosków dowodowych, zadawania pytań świadkom i biegłym, ustosunkowywania się do ich wypowiedzi, musi więc rozumieć wszystko to, co zostało powiedziane podczas rozprawy. Praw takich nie ma świadek, dlatego wystarczy tłumaczyć na język obcy wypowiedzi, kierowane do niego.

Terminologia specjalistyczna. Gdy tłumacz nie zna znaczenia użytego podczas rozprawy terminu prawnego, powinien zwrócić się do sędziego z prośbą o wyjaśnienie. Jeśli cudzoziemiec nie rozumie znaczenia prawidłowo przetłumaczonego mu terminu, tłumacz informuje o tym sędziego, który wyjaśni jego znaczenie. W prostych przypadkach znaczenie może wyjaśnić tłumacz, dobierając słowa zrozumiałe dla cudzoziemca. W wypowiedziach cudzoziemców terminologia prawna zazwyczaj nie występuje.

Tłumaczenie konsekwentne (następcze) stosowane jest podczas tłumaczenia na język polski wyjaśnień i zeznań składanych przez cudzoziemców. Wypowiedzi muszą być protokołowane, dlatego sędzia przerywa je po zazwyczaj jednym zdaniu, dzięki czemu tłumacz nie ma trudności z zapamiętaniem. Dla sądu ważna jest możliwość oceny wnioskodawcy i świadków – właściwości ich charakteru, zasad, poziomu intelektualnego i moralnego. Cechy te przejawiają się m.in. w sposobie, w jakim wypowiadają się te osoby, dlatego należy wiernie oddać nie tylko treść, ale także styl i nawet specyfikę wypowiedzi. Wiernie tłumaczenie ułatwi sądowi ocenę wiarygodności wyjaśnień i zeznań cudzoziemców. Tłumaczyć należy w pierwszej osobie, np.: „Przyjechałem w środek”, a nie: „Wnioskodawca przyjechał w środek”. Wypowiedzi nie należy streszczać.

Tłumaczenie symultaniczne (jednoczesne, „szepcanka”) stosowane jest podczas tłumaczenia na język obcy wypowiedzi sędziego i polskiego uczestnika rozprawy, gdy ten nie przerywa swoich wypowiedzi na tłumaczenie konsekwentne. Styl tłumaczenia na język obcy nie ma wpływu na orzeczenie, dlatego można się ograniczyć do przekazania treści wypowiedzi. Gdy przemawiająca osoba mówi zbyt szybko, aby możliwe było przetłumaczenie wszystkich słów, wypowiedź można streścić.

Tłumaczenie techniką *a vista*. Tłumacz otrzymuje do tłumaczenia ustnego tekst w formie pisanej, dzięki czemu nie musi zapamiętywać jego treści, notować nazwisk, danych liczbowych itp., tłumaczy w dogodnym dla siebie tempie. Tłumaczenie *a vista* pozwala na dokonanie najbardziej wiernego tłumaczenia. Gdy podczas rozprawy ma być odczytane np. postanowienie o ustanowieniu opiekuna, można zwrócić się do przewodniczącego o udostępnienie jego odpisu lub kopii do tłumaczenia.

Tłumacz ma prawo zwrócić się sędziego z prośbą, aby wypowiadająca się osoba przemawiała wolniej, mówiła głośniej, aby powtórzyła zdanie. Może zadawać cudzoziemcowi pytania, gdy wypowiedź nie jest zrozumiała. O treści rozmowy z cudzoziemcem należy informować sąd. Tłumacz ma prawo wygłosić komentarz do swojego tłumaczenia, gdy wypowiedź cudzoziemca mogłaby zostać niewłaściwie zrozumiana, np. ze względu na różnice międzykulturowe.

Tłumaczenie pisemne

Tłumaczenie na język polski. Tłumaczone są zazwyczaj pisma procesowe oraz dokumenty stanowiące dowód w sprawie. Ogólne zasady tłumaczenia zostały opisane w tekście *Formalne zasady tłumaczenia poświadczonych dokumentów i pism urzędowych z języka ukraińskiego / rosyjskiego / angielskiego na polski.*

Tłumaczenie na język obcy. Tłumaczone mogą być wezwania na rozprawę, postanowienia sądu oraz inne pisma sądowe.

Przykład opisu kierunku tłumaczenia:

ЗАВІРЕНИЙ ПЕРЕКЛАД З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Przykład formuły poświadczającej:

XX

*Я, (ім'я, прізвище), присяжний перекладач української мови, внесений до Реєстру присяжних перекладачів Міністерства юстиції Республіки Польща за № ТР/XXXX/XX, засвідчую вірність цього перекладу з оригіналом документа на польській мові. (Назва miejscowości, data).
Зареєстровано в реєстрі за № XX/XX.*

LATYNIZACJA UKRAIŃSKICH IMION, IMION ODOJCOWSKICH I NAZWISK

Większość języków państwowych posługujących się niełacińskim systemem zapisu posiada własną, ustaloną krajowymi przepisami transliterację. W przypadku języka ukraińskiego jest to oficjalny system, przyjęty Rozporządzeniem Gabinetu Ministrów Ukrainy z dn. 27 stycznia 2010 r. nr 55 „W sprawie uporządkowania zasad transliteracji alfabetu ukraińskiego na alfabet łąciński”, tzw. standard paszportowy (KMU 2010, źródło: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF#Text>). Ten system do zastąpienia pewnych znaków wykorzystuje wieloznaki, inne zaś pomija. Aby zapisać ukraińskie nazwisko literami łącińskim należy każdą literę ukraińską (z wyjątkiem miękkiego znaku i apostrofu) zastąpić literą lub połączeniem literowym alfabetu łącińskiego. Miękki znak i apostrof (Ь, ') pomija się.

Niezależnie od regulacji ukraińskich, już wcześniej, bo od 1995 roku, istniał międzynarodowy standard transliteracji cyrylicy na znaki alfabetu łącińskiego w postaci międzynarodowej normy ISO 9. Z przepisami tej właśnie normy została następnie zharmonizowana polska norma PN-ISO 9:2000, stosowana np. w krajowych katalogach bibliotecznych. Ten system szeroko wykorzystuje znaki diakrytyczne, ale przede wszystkim jest zgodny z założeniami transliteracji idealnej, w której nadrzędną zasadą jest to, aby proces był doskonale odwracalny (retransliteracja). Jest to możliwe wyłącznie w sytuacji, gdy jednemu znakowi graficznemu odpowiada jeden znak graficzny drugiego systemu zapisu (1:1).

Zapewne Czytelnik zada sobie pytanie, dlaczego transliteracje różnią się między sobą i którą powinien stosować? Starając się odpowiedzieć stosunkowo zwięźle, należy zauważyć, że w ramach transliteracji rozróżniamy dwa systemy: system A, z wykorzystaniem znaków diakrytycznych, i uproszczony system B, z wykorzystaniem połączeń literowych. W transliteracji według zasad ukraińskich (system B), nie każdej literze pierwowzoru odpowiada jeden znak literowy drugiego alfabetu, np. ж = zh, ш = shch, ь = Ø, ' = Ø, nie spełnia ona zatem wymogów stawianych transliteracji idealnej. Wydaje się, że ustawodawca ukraiński, uchwalając standard paszportowy, mógł kierować się kwestią praktyczną, a mianowicie większą łatwością skorzystania np. z dwuznaku SH na odwzorowanie ukraińskiej litery Ш, zamiast wyszukiwania w komputerze diakrytyzowanej litery Š, tracąc jednak możliwość pełnej retransliteracji. Pomimo zatwierdzonego standardu, dyskusje na Ukrainie trwają nadal – wybór pomiędzy praktycznością stosowania a wiernością wydaje się być dylematem trudnym do rozstrzygnięcia nawet dla specjalistów z dziedziny normalizacji.

CO Z TEGO WYNIKA DLA TŁUMACZA?

Autorka jest zdania, że nie można odmówić poszczególnym państwom prawa do samodzielnego stanowienia o zasadach transliteracji z języka państwowego na alfabet łąciński, nawet w warunkach istnienia innego, wcześniej przyjętego systemu międzynarodowego. W związku z tym, słuszne wydaje

się stosowanie w polskich dokumentach urzędowych zapisu imion, imion ojcowskich i nazwisk według systemu ukraińskiego (KMU 2010).

Nie można nie wspomnieć o jeszcze innej, ważnej kwestii: dlaczego Ukraina zdecydowała się na „uporządkowanie” zasad transliteracji? Przed rokiem 2010 stosowano tam równoległe różne systemy transliteracyjne (np. angielski przy wydawaniu paszportów, francuski – praw jazdy), co prowadziło do rozbieżności w zapisach nazwiska tej samej osoby lub na linii rodzic – dziecko. Dlatego konieczne było ujednoczenie tych zasad. Po przyjęciu przywołanego na wstępie Rozporządzenia, w paszportach wydanych obywatelom ukraińskim po 2010 roku, obowiązuje jedna norma (patrz: 3. kolumna tabeli). Bez względu na to, na specjalny wniosek osoby zainteresowanej, nazwisko w paszporcie może zostać przepisane z uprzednio wystawionego dokumentu, czyli według wcześniej obowiązujących zasad.

JAK NALEŻY POSTĄPIĆ W PRAKTYCE PROCESOWEJ?

1. Jeśli osoba posiada paszport, imię i nazwisko do polskiego dokumentu procesowego przepisujemy z paszportu literami łacińskimi.
2. Imię ojcowskie, a w razie braku paszportu również imię i nazwisko, zapisujemy według zasad transliteracji określonych przepisami ukraińskimi, tj. KMU 2010.
3. Kolejność zapisu w języku ukraińskim (ПІБ), w którym na pierwszej pozycji występuje nazwisko, po nim imię, a następnie imię ojcowskie należy zmienić na kolejność typową dla języka polskiego, zgodnie z którą nazwisko jako nazwa własna osobowa, chronologicznie późniejsza od imienia, stoi po nim na drugim miejscu, np. Чанаях Ігор Михайлович – Ihor Mykhailovych Chanaiakh. Tego typu zabieg zmiany szyku pomoże uniknąć pomyłek w odróżnieniu trudnych przypadków imion od nazwisk.

Znaki charakterystyczne dla języka ukraińskiego: **r, ɛ, ĭ, ĭ, ’** (apostrof).

Zapis alfabetem ukraińskim	Wymowa	Zapis alfabetem łacińskim – obowiązująca norma (KMU 2010)
А а	A a	A a
Б б	B b	B b
В в	W w	V v
Г г	H h (twardo)	H h
Ґ ґ	G g	G g
Д д	D d	D d
Е е	E e	E e
Є є	Je je, ie	Ye – na początku wyrazu ie – w pozostałych pozycjach
Ж ж	Ż ż	Zh zh
З з	Z z	Z z
Зг зг	Zh zh	Zgh zgh – dla odróżnienia od dwuznaku „zh”, odpowiadającego ukraińskiej literze „ж”
И и	y	Y y
І і	I i	I i
Ї ї	Ji ji	Yi – na początku wyrazu i – w pozostałych pozycjach
Й й	J j	Y – na początku wyrazu i – w pozostałych pozycjach
К к	K k	K k
Л л	Ł ł, L l	L l
М м	M m	M m
Н н	N n	N n
О о	O o	O o
П п	P p	P p
Р р	R r	R r

С с	S s	S s
Т т	T t	T t
У у	U u	U u
Ф ф	F f	F f
Х х	Ch ch (miętko)	Kh kh
Ц ц	C c	Ts ts
Ч ч	Cz cz	Ch ch
Ш ш	Sz sz	Sh sh
Щ щ	Szcz szcz	Shch shch
Ю ю	Ju ju, iu	Yu – na początku wyrazu iu – w pozostałych pozycjach
Я я	Ja ja, ia	Ya – na początku wyrazu ia – w pozostałych pozycjach
ь (miękki znak)	zmiękczaemy poprzedzającą spółgłoskę	omijamy
' (apostrof)	omijamy	omijamy

Przykłady

Христина Віталіївна Хмельницька
Галина Григорівна Гавриленко
Марія Олегівна Єршова
Ольга Миколаївна Шевчук
Жанна Сергіївна Расчосова
Віталій Юрійович Харкавлук
Ігор Олегович Мацько
Геннадій Григорович Завіруха
Михайло Степанович Іващенко

Khrystyna Vitaliivna Khmelnytska (wym.: Chmelnyc'ka)
Halyna Hryhorivna Havrylenko (wym.: Hawrylenko)
Mariia Olehivna Yershova (wym.: Jerszowa)
Olha Mykolaivna Shevchuk (wym.: Szewczuk)
Zhanna Serhiivna Raschosova (wym.: Rasczosowa)
Vitalii Yuriiovych Kharkavliuk (wym.: Charkawluk)
Ihor Olehovych Matsko (wym.: Mac'ko)
Hennadii Hryhorovych Zavirukha (wym.: Zawirucha)
Mykhailo Stepanovych Ivashchenko (wym.: Iwaszczenko)

POLSKO-UKRAIŃSKI SŁOWNIK TEMATYCZNY

A

adopcja (= *przysposobienie*) усиновлення, *pot. również* удочеріння

adwokat адвокат

akt małżeństwa актовий запис про шлюб

akt urodzenia актовий запис про народження

akt zgonu (*sporządza USC*) актовий запис про смерть (*робить відділ РАЦС*)

akta sprawy матеріали справи, справа

alimenty аліменти

B

babka, babcia баба, бабуся

bez opieki osób dorosłych odpowiedzialnych za niego без опіки дорослих осіб, які несуть відповідальність за нього

biegły (*np. b. lekarz psychiatra*) судовий експерт, експерт

bliski krewny близький родич

brat брат

bratanek (*syn brata*) племінник

C

centrum pomocy rodzinie центр допомоги сім'ї

centrum usług społecznych центр соціальних послуг

cioteczny brat (*syn ciotki*) двоюрідний брат

ciotka, ciocia тітка, тьотя

CPR (Centrum Pomocy Rodzinie) Центр допомоги сім'ї

cudzoziemiec іноземний громадянин, *pot.* іноземець

czas trwania małżeństwa період/тривалість шлюбу

członek rodziny член сім'ї

D

diagnostyka діагностика, розпізнавання хвороб

dobro małoletniego dziecka інтереси малолітньої дитини, благо малолітньої дитини (*patrz: małoletni*)

dofinansowanie дофінансування

dokument podróży документ, що надає право перетинати кордон

dokument tożsamości документ, що посвідчує особу

domniemany ojciec гаданий батько

doręczyć wezwanie na rozprawę вручити повістку про виклик до суду

dowód w sprawie доказ у справі

dowód z dokumentu документальний доказ

dziadek дід, дідусь

działania wojenne воєнні дії

dziecko pochodzi / nie pochodzi z małżeństwa дитина, яка походить від подружжя, дитина від шлюбу, дитина народжена у шлюбі/позашлюбна дитина

dziecko pochodzi od (+ *imiona i nazwiska rodziców*) батьками дитини є ... (+ *імена та прізвища батьків*)

dziecko urodzone w czasie małżeństwa дитина народжена під час тривання шлюбу

dziecko urodzone z małżeństwa дитина народжена у шлюбі

E

edukacja освіта

G

gospodarstwo domowe домашнє господарство

I

instytucja prawna правовий інститут

interesy majątkowe dziecka майнові інтереси дитини

interesy osobiste dziecka особисті інтереси дитини

K

kandydat na opiekuna tymczasowego кандидат у тимчасові опікуни

kara pozbawienia wolności покарання у виді позбавлення волі

karta (*tj. kartka w aktach sprawy*) (**k.**) аркуш справи (а. с.)

Karta Dużej Rodziny Картка великої/багатодітної сім'ї

karta pobytu посвідка на проживання

karta zgonu (*wystawia lekarz*) лікарське свідоцтво про смерть

kierownik jednostki organizacyjnej pomocy społecznej керівник структурного підрозділу соціальної допомоги

kodeks cywilny (k.c.) Цивільний кодекс (ЦК)

kodeks postępowania cywilnego (k.p.c.) Цивільний процесуальний кодекс (ЦПК)

kodeks rodzinny i opiekuńczy (k.r.o.) Кодекс про сім'ю та опіку

Komendant Główny Straży Granicznej Головний комендант Прикордонної служби

konflikt zbrojny w Ukrainie збройний конфлікт в Україні

korzyść majątkowa вигода майнового характеру

koszty postępowania przejąć na rachunek Skarbu Państwa процесуальні витрати покласти на Державну скарбницю

koszty sądowe судові витрати

koszty utrzymania i wychowania dziecka витрати на утримання та виховання дитини

krewni родичі

krewny w linii bocznej родич по бічній лінії

krewny w linii prostej родич по прямій лінії

księga urzędu stanu cywilnego книга реєстрації актів цивільного стану
kuzyn двоюрідний брат

L

legalny pobyt w Polsce законне перебування у Польщі
legitymować się paszportem o numerze ... пред'являти/представляти паспорт громадянина України для виїзду за кордон (*pot.* загранпаспорт) номер ...

M

macocha мачуха
majątek małoletniego майно малолітньої дитини (*do ukończenia 14 r.ż.*); майно неповнолітньої дитини (*w wieku od 14 do 18 r.ż.*)
małoletni (nie ukończył 18 lat) малолітня дитина (*do ukończenia 14 r.ż.*); неповнолітня дитина (*w wieku od 14 do 18 r.ż.*)
małżeństwo zostało rozwiązane шлюб було розірвано
małżonek чоловік (*mąż*), дружина (*żona*), *pot.* жінка
matka nie żyje мати померла
matka z domu ... (+ nazwisko panieńskie) дівоче прізвище матері
miejsce pobytu місце перебування
miejsce urodzenia місце народження
miejsce zamieszkania місце проживання

N

na podstawie ustawy на підставі закону
na rozprawie в судовому засіданні, під час судового розгляду
nadać numer PESEL присвоїти персональний номер PESEL у Державній електронній системі обліку населення РП
nadzór nad wychowaniem dziecka нагляд за вихованням дитини
nakłady na utrzymanie dziecka витрати на утримання дитини
nałożyć na kogoś obowiązek покласти *na kogoś* обов'язок
naruszyć czyjeś prawo порушити *чиєсь* право
nazwisko panieńskie matki дівоче прізвище матері
nazwisko rodowe родове прізвище, прізвище при народженні (*у матері – дівоче*)
niekaralność відсутність судимості
niepełnoletni малолітня дитина (*do ukończenia 14 r.ż.*); неповнолітня дитина (*w wieku od 14 do 18 r.ż.*)
nieprawomocne postanowienie ухвала, яка не набрала законної сили
nieprawomocny wyrok 1. рішення, яке не набрало законної сили (*w sprawie cywilnej*), 2. вирок, який не набрав законної сили (*w sprawie karnej*)
nieznany ojciec батько невідомий
NIP (Numer Identyfikacji Podatkowej) *Номер податкової ідентифікації*

O

obecność obowiązkowa явка обов'язкова

objąć kogoś opieką взяти *когось* під опіку

obowiązek obciąża kogoś обов'язок покладений на *когось*

obowiązki opiekuna обов'язки опікуна

obyczajność моральність

obywatel Ukrainy громадянин України

ochrona prawna правовий захист

oddalić wniosek відмовити у задоволенні клопотання/заяви

odebrać przyrzeczenie od świadka прийняти присягу свідка

odpis aktu małżeństwa свідоцтво про шлюб

odpis aktu urodzenia свідоцтво про народження

odpis aktu zgonu (*wystawia USC*) свідоцтво про смерть (*видає відділ РАЦС*)

odpis postanowienia (завірена) копія ухвали

odpowiedzialność karna za złożenie fałszywych zeznań кримінальна відповідальність за давання завідомо неправдивих показань

ogłosić postanowienie оголосити ухвалу

ograniczenie władzy rodzicielskiej обмеження батьківських прав

ojciec батько

ojcostwo батьківство

ojczym вітчим

okoliczności sprawy обставини справи

opieka medyczna медична допомога

opieka nad kimś опіка *над кимось*

opiekun опікун

opiekun faktyczny фактичний опікун

opiekun prawny опікун за рішенням суду, опікун на підставі нотаріально засвідченої довіреності, виданої батьками

opiekun tymczasowy тимчасовий опікун

opinia o kimś характеристика *когось*

opinia biegłego висновок експерта

opłata sądowa судовий збір

OPS (Ośrodek Pomocy Społecznej) Центр соціальної допомоги

organizacja pozarządowa неурядова організація (НУО)

orzeczenie (*wyrok lub postanowienie*) судове рішення

orzekać ухвалювати рішення, вирішувати

osiągnąć pełnoletniość досягти повноліття, досягти віку повноліття

osoba niepełnoletnia неповнолітня особа

ośrodek pomocy społecznej центр соціальної допомоги

oświadczenie (*np. złożyć o. przed sądem*) (усна) заява (*напр. зробити заяву перед судом*)

P

pasierb пасинок

paszport паспорт громадянина України для виїзду за кордон, *pot.* закордонний паспорт

pedagog педагог

pełnoletni повнолітній

pełnomocnik procesowy (*adwokat, radca prawny*) процесуальний представник

pełnomocnik z urzędu (*tj. powołany przez sąd*) представник, призначений судом

PESEL (**Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności**) Державна електронна система обліку населення РП

piecza nad małoletnim опіка над малолітньою дитиною

pisemna zgoda письмовий дозвіл

po rozpoznaniu sprawy розглянувши справу

pobyt na terytorium RP перебування на території РП

pochodzenie dziecka z małżeństwa походження дитини від подружжя, народження дитини у шлюбі

podlegać pieczy підлягати опіці

pokrewieństwo спорідненість, кровне споріднення

policja поліція

pomoc finansowa фінансова допомога

pomoc społeczna соціальна допомога

pomoc Ukrainie допомога Україні

ponosić koszty utrzymania dziecka нести витрати на утримання дитини

posiedzenie niejawne закрите засідання

postanowienie ухвала

postanowienie jest skuteczne i wykonalne ухвала остаточна та підлягає примусовому виконанню

postępowanie dowodowe процедура доказування

postępowanie nieprocesowe непозовне провадження

postępowanie sądowe судове провадження

potrzeby dziecka потреби дитини

pouczenie o prawach i obowiązkach роз'яснення прав та обов'язків, пам'ятка про права та обов'язки

pouczyć kogoś o czymś роз'яснити комусь щось

powierzyć komuś obowiązki opiekuna покласти на когось обов'язки опікуна

powinowactwo свояцтво

powinowaty свояк

powołać tłumacza призначити перекладача, залучити перекладача

powództwo (*np. wytoczyć przeciwko komuś p.*) позов (*напр., звернутися з позовом до когось*)

powzięcie informacji отримання інформації

pozbawić kogoś opieki позбавити когось опіки

pozbawienie władzy rodzicielskiej позбавлення батьківських прав

pozew przeciwko komuś o coś позовна заява до когось про щось

pozostawać pod czyjąś opieką перебувати під чиєюсь опікою
pożycie małżeńskie спільне життя, подружні стосунки
prawo obowiązujące w Rzeczypospolitej Polskiej чинне законодавство Республіки Польща
prawomocny wyrok 1. рішення, яке набрало законної сили (*w sprawie cywilnej*), 2. вирок, який набрав законної сили (*w sprawie karnej*)
proces cywilny цивільний процес
prokurator прокурор
protokolant секретар судового засідання, судовий секретар
protokół протокол
postępowanie przed sądem провадження в суді
przebywać na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez opieki перебувати/знаходитися на території Республіки Польща без опіки
przedstawiciel organizacji pozarządowej zajmującej się udzielaniem pomocy cudzoziemcom представник неурядової організації, яка займається питаннями допомоги іноземним громадянам
przedstawiciel ustawowy małoletniego (np. ojciec) законний представник малолітнього, законний представник малолітньої дитини
przekroczyć granicę перетнути кордон
przemoc domowa домашнє насильство
przeprowadzić dowód w sprawie дослідити доказ у справі
przesłuchać świadka допитати свідка
przesłuchanie допит
przestępstwo na szkodę małoletniego кримінальне правопорушення, яке заподіяло/спричинило шкоду неповнолітньому
przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece кримінальне правопорушення проти сім'ї та опіки
przewodniczący (sędzia) головуєчий
przyrodni brat (mają wspólną matkę lub wspólnego ojca) єдинокровний брат, єдиноутробний брат
przysiężenie świadka присяга свідка
Przysięgam, że powierzone mi obowiązki opiekuna wykonam z całą sumiennością i zgodnie z interesem społecznym, mając zawsze na względzie dobro osoby podlegającej mojej pieczy. (przysiężenie opiekuna) Урочисто присягаю, що покладені на мене обов'язки опікуна виконуватиму з усією сумлінністю та згідно з суспільними інтересами, завжди керуючись благом особи, яка знаходиться під моєю опікою (*присяга опікуна*)
przysługuje komuś władza rodzicielska хтось має батьківські права і обов'язки
przysposabiający усиновлювач
przysposobienie (= adopcja) усиновлення, *pot. również* удочеріння
przysposobiony усиновлений
przyznać świadczenie pieniężne призначити грошову допомогу
przyznać władzę rodzicielską визнати за кимось батьківські права
psycholog психолог

R

radca prawny юрисконсулт

reprezentować dziecko представляти інтереси дитини

reprezentować małoletniego представляти інтереси малолітнього

rękojmia należytego wykonywania obowiązków гарантія належного виконання обов'язків

rodzeństwo брати та сестри

rodzice są nieznani батьки невідомі

rodzice są rozwiedzeni батьки розлучені

rodzona matka рідна мати

roszczenia o coś вимоги про щось

rozkład pożycia małżeńskiego розпад подружнього життя, розпад шлюбних відносин

rozpoznawać sprawę розглядати справу

rozprawa sądowa online судове засідання онлайн

rozprawa sądowa 1. судове засідання, 2. судовий розгляд

rozstrzygać sprawę вирішувати справу

rozstrzygnięcie sądu w przedmiocie рішення суду щодо

rozszerzyć uprawnienia opiekuna розширити права опікуна

rozwód rodziców розірвання шлюбу батьків, *pot.* розлучення батьків

rozwój umysłowy розумовий розвиток

S

sala rozpraw зал судового засідання, зал суду

sąd cywilny суд у цивільних справах

sąd karny суд у кримінальних справах

sąd opiekuńczy суд у справах опіки

sąd rejonowy районний суд

Sąd Rejonowy w Pruszkowie Районний суд м. Прушкув

sąd w następującym składzie: ... суд у складі: ...

sędzia суддя

SG (Straż Graniczna) Прикордонна служба

sierota сирота

siostra сестра

siostrzeniec (syn siostry) племінник

Skarb Państwa Державна скарбниця

skazać za ... засудити за ...

składać sprawozdanie подавати звіт, звітувати

skuteczność i wykonalność z chwilą wydania postanowienia остаточність та можливість примусового виконання з моменту постановлення ухвали

spełniać wymogi відповідати вимогам

spokrewniony споріднений

sprawa cywilna цивільна справа

sprawa przy drzwiach zamkniętych справа, яка розглядається в закритому судовому засіданні

sprawa z wniosku Shevchenko справа за заявою/клопотанням Шевченко
sprawa z zakresu prawa rodzinnego справа, що виникає з сімейних правовідносин, сімейна справа
sprawować faktyczną opiekę nad małoletnim здійснювати фактичну опіку над малолітнім
sprawować pieczę nad osobą i majątkiem здійснювати опіку над особою та майном
stan zdrowia стан здоров'я
stawić się w sądzie з'явитися до суду
stawiennictwo osób wezwanych явка викликаних осіб
stopień dojrzałości małoletniego ступінь зрілості малолітнього
stopień pokrewieństwa ступінь кровного споріднення
stopień powinowactwa ступінь свояцтва
stosunki rodzinne сімейні відносини
Straż Graniczna (SG) Прикордонна служба
stryj, stryjek (brat ojca) стрий, дядько по батькові, брат батька
stwierdzić, że ... констатувати, що ...
sygnatura akt sprawy справа №, номер справи
sytuacja materialna dziecka матеріальний стан дитини

Ś

środek zaskarżenia скарга
środki na utrzymanie dziecka кошти на утримання дитини
środki na wychowanie dziecka кошти на виховання дитини
świadczenia ze Skarbu Państwa виплати з Державної скарбниці
świadczenie pieniężne грошова допомога, грошова виплата
świadek свідок
świadomy odpowiedzialności karnej усвідомлюючи кримінальну відповідальність
Świadomy znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem przysięgam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co jest mi wiadome. (przysiężenie świadka) Усвідомлюючи значення моїх слів та відповідальність перед законом, урочисто присягаю, що буду говорити щирю правду, не приховуючи нічого з того, що мені відомо (*присяга свідка*)

T

terapia терапія, лікування
tłumacz powołany ad hoc перекладач, призначений на час розгляду конкретної справи
tłumacz przysięgły присяжний перекладач (*офіційний перекладач*)
tłumaczenie zdalne дистанційний переклад
toczy się sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej розглядається справа про обмеження батьківських прав
tożsamość cudzoziemca особа іноземного громадянина
transliteracja транслітерація

U

ubezwłasnowolniony недієздатна особа, особа визнана недієздатною

uchodźca z Ukrainy біженець з України

uczestnik postępowania учасник провадження

udzielać cudzoziemcom ochrony надавати іноземним громадянам захист

Urząd do Spraw Cudzoziemców Управління у справах іноземних громадян

Urząd Stanu Cywilnego (USC) управління реєстрації актів цивільного стану

usprawiedliwić nieobecność (w sądzie) надати підтвердження поважності причин неявки

ustaje opieka припиняється опіка

ustalić ojcostwo встановити батьківство

ustalić pochodzenie dziecka встановити походження дитини

ustanie opieki припинення опіки

ustanowić kogoś opiekunem призначити *когось* опікуном

ustanowić opiekuna tymczasowego призначити тимчасового опікуна

Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem prawnym na terytorium tego państwa (Dz. U. 2022, poz. 583) Закон РП «Про допомогу громадянам України в зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» (Законодавчий вісник РП 2022, поз. 583)

utrzymanie dziecka утримання дитини

uwzględnić wniosek задовільнити клопотання/заяву

uzyskanie pełnoletniości досягнення повноліття

W

w przedmiocie czegoś (tj. w sprawie czegoś) щодо *чогось*

w trybie art. ... у порядку ст. ...

walki zbrojne бої з використанням зброї

warunki życia умови життя

wezwać na rozprawę викликати в судове засідання

wezwanie na rozprawę (pisemne) повістка про виклик до суду

wiek dziecka вік дитини

więzy krwi кровні узи

wiza віза

władza rodzicielska батьківські права

wnieść pozew подати позовну заяву

wnieść wniosek подати заяву, подати клопотання

wniosek o ustanowienie opiekunem tymczasowym заява про призначення тимчасовим опікуном

wniosek o wszczęcie postępowania заява про відкриття провадження

wnioskodawca заявник

wnoszę o coś прошу *про щось*, прошу + *інфінітив*

wnuk, wnuczek онук, онучок

wokanda список, справ призначених для розгляду

współdziałać взаємодіяти

wstępni родичі прямої висхідної лінії

wszczynać postępowanie відкривати провадження
wszystkie ważniejsze sprawy усі найважливіші справи
wuj, wujek дядько
wydać orzeczenie (*w. postanowienie lub wyrok*) ухвалити судове рішення (постановити ухвалу, ухвалити рішення/постановити вирок)
wydział cywilny sądu Судова палата з розгляду цивільних справ
wydział rodzinny i nieletnich Судова палата з розгляду сімейних справ та справ неповнолітніх
wyjaśnienia wnioskodawcy пояснення заявника
wyjazdy rekreacyjne рекреаційні поїздки
wykonywać władzę rodzicielską виконувати батьківські права та обов'язки
wyłączyć jawność rozprawy прийняти рішення про розгляд справи в закритому судовому засіданні
wypłacać świadczenie pieniężne здійснювати виплату грошової допомоги, здійснювати грошову виплату
wyrok 1. рішення (*w sprawie cywilnej*), 2. вирок (*w sprawie karnej*)
wyrok rozwodowy рішення про розірвання шлюбу
wyrok w sprawie o rozwód рішення у справі про розірвання шлюбу
wysłuchać małoletniego заслухати малолітнього
Wysoki Sądzie! (*do pojedynczego sędziego*) Ваша честь! (*do składu orzekającego*) Шановний суд!
wystąpić z powództwem звернутися з позовом
wytoczyć powództwo o coś звернутися з позовом *про щось*
wytoczyć pozew o coś звернутися з позовною заявою *про щось*
wyżywienie харчування

Z

z urzędu за ініціативою, за службовим обов'язком (*державного органу, напр., суду*)
zabezpieczenie interesów osoby pozostającej pod opieką забезпечення інтересів особи, яка перебуває під опікою
zagrożenie życia загроза життю
zajęcia pozaszkolne позашкільні заняття
zajęcia szkolne шкільні заняття
zakwaterowanie розміщення, проживання
zapewnić komuś opiekę забезпечити *комусь* догляд
zapewnić pomoc надати допомогу
zapewnić zakwaterowanie забезпечити житлом
zaprzeczenie ojcostwa оспорування батьківства
zarządzenie sądu розпорядження суду
zasądzić od X na rzecz Y kwotę 1000 zł стягнути з X на користь Y суму в розмірі 1000 злотих
zaskarżyć orzeczenie оскаржити судове рішення
zaświadczenie lekarskie медична довідка
zaświadczenie o niekaralności довідка про відсутність судимості
zaświadczenie z miejsca pracy довідка з місця роботи

zataić prawdę приховати правду
zawiadomienie повідомлення
zawrzeć małżeństwo укласти шлюб, зареєструвати шлюб
zażalenie na postanowienie скарга на ухвалу
zdolności do czynności prawnych дієздатність
zeznać nieprawdę дати неправдиві показання
zeznania świadka показання свідка
zezwolenie дозвіл
złożyć oświadczenie подати заяву
złożyć wniosek 1. подати заяву, 2. подати клопотання
złożyć wyjaśnienia дати показання
złożyć zeznania дати показання
zstępni родичі прямої низхідної лінії
związek małżeński шлюб
zwolnić kogoś od obowiązku objęcia opieki звільнити *когось* від обов'язків опікуна

Ż

żyjący rodzice живі батьки